

ZEMĚDĚLSKÉ PORADENSTVÍ A JEHO PERSPEKTIVY

M. Pourová
katedra řízení, PEF, Vysoká škola zemědělská,
165 21 Praha 6 - Suchbátka, Fax: 42(2) 393 708

Anotace:

Současný stav zemědělského poradenství v České republice je neuspokojivý. Poradenské služby jsou roztroušené, nekoncepční. Mnozí podnikatelé si chtějí z poradenství vytvořit výnosný byznys, avšak zemědělské klienty jsou nesolventní, často před bankrotem. Je proto nutno urychleně vybudovat funkční poradní systém, přístupný všem zemědělským subjektům, které potřebují radu a pomoc speciálního nebo komplexního charakteru. V příspěvku je uveden návrh plošného zemědělského poradenství v ČR, vč. předpokládaných nákladů do r.1995.

Summary:

Present situation of advisory services in the Czech republic is unsatisfying. Advisory services are scattered, without any conception. Many entrepreneurs hope to make a good business in this field but their clients in agriculture are insolvent, facing a bankruptcy very often. Therefore it is inevitable to create a working advisory system which would be available to all agricultural enterprises in a need of an advice, a special or a comprehensive help. A proposal of an agricultural advisory system for the Czech republic is given in this paper, including an estimate of costs till 1995.

Klíčová slova:

poradenství, zemědělství, ČR, perspektiva

Key words:

advisory service, agriculture, Czech Republic, prospective

Zemědělské poradenství se z historického hlediska stalo důležitým faktorem rozvoje zemědělství. Založení prvních systémů poradenské služby pro zemědělství lze v Evropě a Severní Americe sledovat již od poloviny minulého století. Avšak více než 50% organizací poskytujících poradenské služby bylo založeno nebo prošlo podstatnou reorganizací v posledních dvaceti letech. Zemědělské poradenství je aktuální zejména v rozvojovém světě, kde je jeho hlavním cílem předávání vědeckých a výzkumných poznatků do zemědělské výroby a pomoc zemědělcům při řešení obtížných situací, především ekonomické povahy.

S ohledem na postavení českého zemědělství a na problémy, se kterými se toto důležité strategické odvětví potýká, lze nalézt uplatnění pro rozvoj zemědělského poradenství i u nás, s využitím zkušeností zemí s vyspělými tržními ekonomikami.

Zemědělské poradenství ve vyspělých tržních ekonomikách

Ve vyspělých státech je poradenská služba organizována buď přímo, nebo za spoluúčasti ministerstva zemědělství či obdobné instituce, která financuje převážnou část nákladů. Další

možnou formou je poradenská agentura, tj. sdružení zemědělských výrobců, vysokých škol, výzkumných ústavů nebo nevládních organizací. Specifickou kategorií poradenství jsou služby poskytované různými výrobci zemědělské techniky, technologie či jiných vstupů, kteří sledují i své komerční zájmy.

K základním metodám poradenské práce v zemích s vyspělou tržní ekonomikou patří:

- osobní kontakt poradce se zemědělci /65% objemu poradenské činnosti v Evropě a 25% v Severní Americe/,
- předávání poznatků formou školení, ukázek nebo diskusí poradce se skupinou zemědělců /25% objemu v Evropě, 45% v Severní Americe/ a
- prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků /10% objemu v Evropě a 30% v Severní Americe/ - Maalouf, 1990.

V průmyslově vyspělých zemích světa připadá na jednoho poradce cca 400 pracovníků v zemědělství /Evropa, Severní Amerika, Asie/, přibližně 3 720 ha zemědělské půdy v Evropě a 19 440 ha v Severní Americe. Výdaje na činnost jednoho poradce činily v roce 1988 v evropských zemích v průměru 16 764 USD a v USA 38 275 USD.

Problémy spojené se zemědělskými přebytky subvencemi a protekcí v rámci Společné zemědělské politiky států Evropského společenství staví před výrobce složité ekonomické, technické i sociální otázky, jejichž společným jmenovatelem je nejistota budoucího vývoje. Tato situace zvyrazňuje otázku adaptace na nové tržní a ekonomické podmínky na úrovni zemědělského podniku, otázku jeho ekonomické efektivnosti, v průběhu jejíhož řešení se zemědělská výroba může přeměnit z hlavního zaměstnání na vedlejší, nebo zemědělec je nucen hledat práci mimo zemědělství. Problémy jsou složité a při jejich řešení může poradenství pomoci. Proto se v současné době v zemích Evropského společenství stávají předmětem poradenské činnosti pro zemědělce kromě tradiční technické a ekonomické pomoci při zvyšování produktivity i otázky orientace výroby na tržní poptávku a spotřebitelské preference, ekologické aspekty zemědělství, snižování nákladů, sociálně ekonomickou problematiku a alternativní činnosti na venkově.

Zemědělské poradenství v ČR

Situace, v níž se české zemědělství nachází, je všem, kteří se o to zajímají, známá. Přejít celého hospodářství k tržní ekonomice, odstranění záporné daně z obrátu, restriktivní fiskální a monetární politika, inflace, to jsou některé z nových činitelů, s jejichž dopady se každý zemědělský podnik a soukromý zemědělec musí vyrovnávat. Přidružená výroba za nových

podmínek již není schopna s dřívější spolehlivostí plnit úlohu stabilizátora ekonomiky zemědělského podniku vzhledem k tomu, že se osamostatnila, změnila nebo zcela zrušila. V důsledku přijatých zákonných úprav se mění počet a struktura subjektů v zemědělské výrobě ČR. A rovněž přidružení a vstup České republiky do Evropského společenství se podstatně dotkne i našeho zemědělství.

Problémy v agrokomplexu jsou velmi složité. Při jejich řešení může výrazně pomoci i zemědělské poradenství. Pro poradenství zde vyvstávají v zásadě dva typy úkolů. Za první poskytovat spolehlivé informace o povaze nového ekonomického a právního rámce, ve kterém zemědělské subjekty operují, do té míry, do jaké se daří stabilní, konzistentní a cílově orientovaný rámec našim státním zákonodárným a výkonným orgánům vytvářet. Za druhé s ohledem na dané obecné a individuální podmínky pomáhat zemědělským organizacím a farmářům ve vytváření a realizaci takové koncepce a směrů činností, které by vedly k ekonomicky a sociálně optimálním výsledkům.

Moderní zemědělská výroba v evropském kontextu však bude muset změnit svůj profil tak, aby nejen respektovala ekologické a krajinnotvorné požadavky, ale aby také byla a zůstala ekonomicky efektivní. Koncepci ekonomické efektivity zemědělství bude třeba nahradit širší koncepcí efektivity ekonomických aktivit ve venkovských oblastech. Pokud současná situace v odbytu mnoha zemědělských výrobků přetrvá po delší dobu, stane se toto pojetí jediným možným. To pak nezbytně povede k diversifikaci "portfolia" ekonomických aktivit zemědělských podniků, farem a venkovského obyvatelstva vůbec.

Je zřejmé, že poradenství samo o sobě nemůže složitou situaci našeho zemědělství vyřešit. Poradenství by však mělo pomoci zemědělcům k tomu, aby si pomohli sami.

Analýza současného stavu zemědělského poradenství v České republice ukazuje na roztržičnost a nekonceptnost těchto služeb. Vzniklé a vznikající komerční poradenské služby pro zemědělství jsou zaměřeny především na tvorbu maximálního zisku poradenské firmy. Často tzv. konzultace "zdarma", poskytované různými subjekty, nevidí klienta, ale spíše sebe, svůj výrobek, či službu. V České republice chybí "nezávislá" poradenská služba, dostupná všem zemědělským subjektům, bez ohledu na jejich solventnost. Proto otázka plošného poradenství je nyní velmi diskutovaná a je jí kladen stále větší význam, jak ze strany státní správy, tak i ze strany zemědělské veřejnosti.

MZe ČR žádá zainteresované subjekty o aktivní spolupráci při tvorbě koncepce zemědělského poradenství v České republice, s ohledem na co největší sblížení záměrů rezortu zemědělství, poradenských subjektů a uživatelů.

V rámci připravovaného Agrárního programu MZe ČR uvažuje o následující struktuře nákladů na poradenskou činnost ve svém rezortu (tab. 1).

Tabulka 1 Odhad nákladů na poradenství v rezortu zem. ČR

N á k l a d y	1993		1994		1995	
	mil Kč	%	mil Kč	%	mil Kč	%
Celkový objem poradenských služeb (odhad)	200	100	250	100	350	100
Z toho:						
Výdaje rezortu	38	19	70	28	100	29%
Podíl uživatelů	162	81	180	72	250	71%

Z tabulky 1 je zřejmé, že dle názoru MZe ČR se v příštích letech celkový objem poradenských služeb v rezortu zemědělství ČR zvýší. Avšak uvažuje se, že poradenské služby budou převážně realizovány na komerční bázi (81 - 71%). Jde o opačný trend než je v zemích s vyspělou tržní ekonomikou, kde ze zcela bezplatných poradenských služeb se postupně poskytují služby klientům v rezortu zemědělství za částečnou nebo plnou finanční úhradu.

Závěr

Situace, v níž se české zemědělství nachází, je velmi složitá, problematická. Poradenství samo o sobě nemůže složitou situaci našeho zemědělství vyřešit, avšak může výrazně pomoci při jejím řešení obdobně jako je tomu v jiných vyspělých zemích světa.

Literatura

Maalouf, W.D.: Agricultural extension: Challenges and future direction. Rome, FAO 1990

Pourová, M.: Projekt poradenského centra na Vysoké škole zemědělské v Praze. VŠZ, Praha, březen 1993